

Räddningstjänsten Östra Götaland

PM

Nytt räddningsövningsfält för Räddningstjänsten Östra
Götaland

2020-10-28

Sammanfattning

Räddningstjänsten Östra Götaland (RTÖG) har sedan flera år tillbaka arbetat tillsammans med Linköpings kommun för att hitta en ny placering för det räddningsövningsfält som idag finns i stadsdelen Djurgården i Linköping. I samband med att kommunalförbundet RTÖG bildades, identifierades ett antal tänkbara rationaliseringsvinster med ett gemensamt kommunalförbund. En av dem var en mer rationell infrastruktur genom bland annat ett gemensamt räddningsövningsfält.

Vid årsskiftet 2019/2020 beslutade kommunstyrelserna i Linköping (KS 2019-11-19, §350) och Norrköping (KS 2020-01-07, § 23) att ge kommundirektörerna i uppdrag att tillsammans med förbundsdirektören utreda ett förslag till en kostnadskalkyl avseende ett nytt och gemensamt räddningsövningsfält.

Detta PM är en kalkyl över de nettokostnadsökningar som ett nytt gemensamt räddningsövningsfält kan innebära. Som en jämförelse redovisas även de nettokostnadsökningar det skulle innebära att fortsätta att bedriva verksamheten på de två räddningsövningsfälten som finns idag.

Resultatet av utredningarna visar att ett nytt och gemensamt räddningsövningsfält bedöms ge en årlig nettokostnadsökning på 7,5 mnkr. Att fortsätta verksamheten vid de två räddningsövningsfälten skulle innebära årlig nettokostnadsökning på 9,1 mnkr, varav 3,6 mnkr för anläggningen i Norrköping och 5,5 mnkr för anläggningen i Linköping. I kalkylen är intäkterna uppskattade med viss försiktighet, och det finns möjligheter att intäkterna kan bli högre utifrån framtida dialoger med ytterligare intressenter.

Ett nytt och gemensamt räddningsövningsfält skulle inte bara ge RTÖG möjligheten att skydda människor och andra värden från såväl dagens som morgondagens risker. Det skulle också skapa möjlighet att tillgodose andra behov. Dessa behov är bland annat kommuners och andra aktörers behov av utbildning och övning inom det civila försvaret, behov av lagerutrymmen för viss kris- och krigsberedskapsmaterial samt RTÖGs framtida behov av ytterligare brandstation för olyckorna i Norrköpings- och Linköpingsområdet.

Under arbetet har en lokalisering av det gemensamma räddningsövningsfältet i Norsholm prövats, och en sådan lokalisering skulle uppfylla de krav och behov som RTÖG har.

Innehållsförteckning

Inledning.....	5
Historik	5
Verksamhet idag, imorgon och på längre sikt.....	5
Linköpings räddningsövningsfält	6
Norrköpings räddningsövningsfält	6
Verksamhet imorgon.....	6
Utveckling på längre sikt	7
Lokaliseringskrav	8
Kostnadskalkyl.....	8
Kostnad för ett nytt och gemensamt räddningsövningsfält.....	8
Kostnad för nytt räddningsövningsfält i Linköping.....	8
Kostnad för renovering av räddningsövningsfält i Norrköping	9
Intäktskalkyl.....	9
Länets flygverksamhet.....	9
Polismyndigheten	9
Utbildning deltidbrandmän	9
Andra räddningstjänster.....	10
Övriga möjligheter.....	10
Sammanfattning.....	10

Inledning

Räddningstjänsten Östra Götaland (RTÖG) har sedan flera år tillbaka arbetat tillsammans med Linköpings kommun för att hitta en ny placering för det räddningsövningsfält som idag finns i stadsdelen Djurgården i Linköping. Detta arbete har pågått under lång tid, långt innan förbundet bildades. En konsekvens av detta långa arbete har varit att nödvändiga investeringar inte gjorts i räddningsövningsfältet, varför behovet av ett nytt övningsfält blir allt mer akut.

I samband med att kommunalförbundet RTÖG bildades, identifierades ett antal tänkbara rationaliseringsvinster med ett gemensamt kommunalförbund. En av dem var en mer rationell infrastruktur genom bland annat ett gemensamt räddningsövningsfält. Förbundets bedömning idag är att man, under vissa förutsättningar, kan klara sig med ett räddningsövningsfält.

Vid årsskiftet 2019/2020 beslutade kommunstyrelserna i Linköping (KS 2019-11-19, §350) och Norrköping (KS 2020-01-07, § 23) att ge kommundirektörerna i uppdrag att tillsammans med förbundsdirektören utreda ett förslag till en kostnadskalkyl avseende ett nytt och gemensamt räddningsövningsfält.

Historik

Innan räddningstjänsten i Linköpings kommun i början av 1990-talet startade verksamheten vid nuvarande räddningsövningsfält, användes platsen av Försvarsmakten. Vid garnisonsnedläggningen behövde Försvarsmakten inte platsen längre, och räddningstjänsten tog då över densamma. Räddningsövningsfältet har successivt byggts ut efter räddningstjänstens behov med såväl utvändiga övningsfaciliteter som lokaler..

Verksamheten vid räddningsövningsfältet i Norrköping startade 1986 med ett rökövningshus, en spårvagn, en järnvägsvagn och en damm för att öva släckning av oljebränder. I början av 90-talet startade den externa utbildningsverksamheten upp, och några baracker sattes dit för att inrymma kontor och undervisning mm. Den externa utbildningsverksamheten fortsatte att växa, och år 2000 togs en ny byggnadsdel med kontor och undervisningssalar i drift.

Gemensamt för de båda anläggningarna är att de inte sällan är uppförda med begagnat byggnadsmateriel och av räddningstjänstens medarbetare själva, vilket gör anläggningarna svårbedömda både avseende hållbarhet som kvalitet.

Verksamhet idag, imorgon och på längre sikt

Verksamheten som idag bedrivs på de båda räddningsövningsfälten är i stora drag likartade och kan sägas bestå av tre delar. Den *första* delen är utbildning och övning av den räddningspersonal som är anställda i förbundet. Den *andra* delen är utbildning av externa aktörer och deras anställda i olika omfattning och innehåll, bland annat i brandkunskap, HLR (hjärt-lungräddning) samt heta arbeten. De externa aktörerna består till 1/3 av anställda i medlemskommuner, 1/3 av anställda i Region

Östergötland och 1/3 av andra aktörer. Den *tredje* delen är andra aktörer som köper andra typer utbildningar av förbundet. Verksamheten genererar idag en intäkt om ungefär 4 miljoner kronor.

De befintliga anläggningarna är båda slitna och har behov av renoveringar och utbyggnad, där behovet är mest akut i Linköping men även i Norrköping finns behov.

Linköpings räddningsövningsfält

På grund av den dåliga statusen på anläggningen har den interna utbildningen och övningen av räddningspersonal stundtals stoppats på grund av att övningsfaciliteterna gått sönder.

Räddningspersonalen har då fått göra förskjutningar i sin planering eller använt fältet i Norrköping under den tid skadorna åtgärdas. Den befintliga anläggningen har stora brister som resulterar i dålig ventilation, dålig lukt, svårbekämpad skadedjursproblematik i kök och lektionsutrymmen samt mycket bristfälliga byggnadskonstruktioner. Lokalerna är dåligt tillgänglighetsanpassade och arbetsmiljön för personalen är undermålig.

För att kunna fortsätta driva dagens verksamhet är RTÖGs bedömning att renoveringarna kommer bli så omfattande att det sannolikt är mer ekonomiskt att bygga ett helt nytt.

Linköpings kommun äger marken där räddningsövningsfältet ligger. En MIFO fas 2-utredning gjordes under 2019 som visade på markföroringar, sannolikt till följd av den verksamhet som genom åren bedrivits på anläggningen.

Norrköpings räddningsövningsfält

Anläggningen i Norrköping är inte i lika behov av akuta renoveringar, men för att fortsätta med dagens verksamhet behövs ändå investeringar göras. Det är framförallt brister avseende arbetsmiljö, personalutrymmen, skadedjur, ventilation och tillgänglighet som är mest framträdande. Det finns möjlighet att sprida ut dessa investeringar över tid i olika etapper.

Eftersom fältet i Linköpings generella status är låg och stundtals är stängd på grund av reparation, genomförs allt fler och fler utbildningar på Norrköpings räddningsövningsfält. Detta får till följd att belastningen och slitaget på anläggningen är ökande.

Under hösten 2020 görs en MIFO fas 1-utredning i området där räddningsövningsfältet ligger.

Verksamhet imorgon

I framtiden bedöms behovet för utbildning och övning av räddningspersonalen öka och förändras i takt med att riskbilden förändras. Förändringen i riskbilden kan kortfattat beskrivas som

- mer och fler komplexa natur- och transportolyckor till följd av klimatförändringarna
- mer och fler olyckor som uppkommer avsiktligt (anlagda bränder, sprängningar mm)
- mer och fler svårbekämpade byggnadsbränder till följd av nya byggnadsmaterial och byggnadssätt
- ökande krav på förmåga inom det civila försvaret och befolkningskyddet

Idag erbjuder våra räddningsövningsfält mycket små möjligheter att öva för ovanstående riskbild. För att möta denna riskbild och erbjuda skydd för människor, egendom och miljö finns behov av att kunna

- öva sökning och livräddning i verkliga rasmassor och kollapsade byggnader.
- öva förmågan att hantera pågående dödligt våld och stor skadeplats ibland annat uppbyggd publik och stadslik miljö
- öva livräddning på och i vatten samt höghöjdsräddning
- öva insatser vid trafikolycka där vägbanors skyddsbarriärer är inblandade
- öva insatser med olyckor med fordon med olika drivmedel
- öva ledning av stora räddningsinsatser i digital miljö

Allt hårdare miljökrav gör att framtidens räddningsövningsfält behöver utformas för att minimera utsläpp till omgivande miljöer. Behovet av utbildning av externa aktörer kommer till viss del förändras, där fler vill ha sin utbildning platsförlagd. Ett utökat förbund med nya medlemskommuner innebär också ökade behov av (sam)övningar.

Kraven på hantering kontaminerad utrustning och klädsel har ökat. Kläder och utrustning ska efter brandövningar hanteras enligt ett koncept som kallas för "friska brandmän", vilket kräver att byggnaderna utformas på ett sätt som möjliggör att man kan skilja kontaminerat material från icke kontaminerat material. Skälet är att studier har visat en potentiell ökad risk att drabbas av cancer av de ämnen som bildas i röken efter bränder.

Utveckling på längre sikt

Inom RTÖG pågår ständigt ett strategiarbete. Ur detta arbete kan andra och delvis nya behov skönjas som också skulle kunna tillgodoseas inom ramen för ett nytt och gemensamt räddningsövningsfält.

Den första behovet kommer från att städerna Norrköping och Linköping växer. Det är inte en fråga *om* utan *när* städerna behöver en tredje brandstation för att kunna hantera de olyckor som inträffar i dessa tätorter. Det bör undersökas om en samordning av dessa behov kan ske, så att dessa två stationer blir en och samlokaliseras med ett gemensamt räddningsövningsfält. En tredje station bedöms i nuläget behövas först omkring 2030. I samband med arbetet med ny station Centrum i Norrköping, har räddningsövningsfältet tagits upp som en av flera möjliga platser för den servicebyggnad som inte får plats där den nya stationen placeras.

Det andra behovet kommer från räddningstjänstens arbete med att utbilda barn och ungdomar i brandsäkerhet. På senare år har detta vidgats till att även omfatta riktade insatser mot ungdomar som lever i socialt utsatta områden och riskerar att hamna i ett liv i utanförskap och brottslighet^[1]. Forskning och erfarenheter från England som RTÖG tagit del av, visar på att räddningstjänsten kan göra ännu mer inom detta område. I England har man byggt upp olika inomhusmiljöer där ungdomar på ett autentiskt sätt kan utbildas i och öva agerande vid bränder, sjukdomsfall, trafiksäkerhet, vattensäkerhet, elsäkerhet, allmän säkerhet och risker, alkohol och droger, trygghet samt lag och rätt. Konceptet kallas "Skillcenter", verksamheten drivs mycket av frivilliga med god stöttning av räddningstjänsten, polisen och kommunen.

Sist men inte minst kommer det i spåren av pandemin och det ökade fokuset på det civila försvaret sannolikt innebära krav på lagerhållning av visst material, exempelvis skyddsutrustning och förnödenheter. Sådan utrymmeskrävande lokaler skulle kunna samlokaliseras till ett gemensamt räddningsövningsfält. För närvarande pågår ett arbete med drivmedelsdepå för blåljusmyndigheterna i länet, som ska vara placerad inom RTÖGs område.

---

^[1] Exempelvis konceptet MBU (Människan Bakom Uniformen).

Lokaliseringskrav

Ett nytt och gemensamt räddningsövningsfält behöver uppfylla några grundläggande krav ur RTÖGs perspektiv, som påverkar den geografiska placeringen. Dessa är

- Maximalt 10-15 minuters bilfärd från Linköping och Norrköping, annars tar det för lång tid att transportera sig för räddningspersonal som befinner sig i jour eller beredskap samt kursdeltagare.
- Anläggningen ska kunna gå att nå med kollektivtrafik för medarbetare och kursdeltagare
- Det bör inte vara mer än 1 km till närmaste vattendrag för att övning i vatten samt med vattensprutor ska kunna ske
- Tunga fordon upp till 30 ton ska kunna åka på marken och transportera sig dit
- Omgivningen får inte vara bullerkänslig under vardagar och dagtid för fordon och enstaka siren ljud
- Räddningsövningsfältet bör ej ligga så att det finns en risk att den inkräktar på flygtrafik då övning ska kunna ske relativt obehindrat med drönare
- Räddningsövningsfältet bör ej hamna i en omgivning som omfattas av miljötillstånd

Kostnads kalkyl

Enligt utredningsuppdraget ska en kostnads kalkyl för ett gemensamt räddningsövningsfält tas fram. Även alternativkostnaden för att fortsätta med de två räddningsövningsfält som finns idag ska beräknas. Med kostnader avses i detta sammanhang driftskostnader i form av kapitalkostnader (avskrivningar och ränta).

Kostnad för ett nytt och gemensamt räddningsövningsfält

Norrevo har gjort kostnads kalkyler för uppförande av ett nytt och gemensamt räddningsövningsfält. Med räddningsövningsfält avses såväl de utvändiga faciliteter som krävs för dagens och morgondagens behov, men även de lokaler som behövs i form av lektionssalar, pausrum personalutrymmen, grovlektionssalar, materialverkstad mm.

Kostnaden bedöms av Norrevo uppgå till 125 mnkr, varav 28 mnkr är för utvändiga faciliteter och 97 mnkr för lokaler. Årlig driftskostnad bedöms uppgå till 9,8 mnkr.

Kostnad för nytt räddningsövningsfält i Linköping

RTÖG och Linköpings kommun har uppskattat vad ett nytt räddningsövningsfält i Linköping skulle kosta att uppföra. Ett nytt räddningsövningsfält i Linköping kommer till stora delar behöva se likadant ut som ett nytt och gemensamt räddningsövningsfält. De utvändiga faciliteterna kommer behöva vara identiska, men lokalerna bedöms kunna minskas med 40%.

Kostnaden för att bygga ett nytt räddningsövningsfält i Linköping bedöms uppgå till 85 mnkr, varav 28 mnkr är för utvändiga faciliteter och 57 mnkr för lokaler. Årlig driftskostnad bedöms uppgå till 6,8 mnkr. I denna kostnad finns inte tomtmark inräknad. Dagens driftskostnad för RTÖG är ca 0,8 mnkr.

Uppförandet av räddningsövningsfält i Linköping enligt ovanstående kalkyl förutsätter att räddningsövningsfältet i Norrköping livstidsförslängs.

Kostnad för renovering av räddningsövningsfält i Norrköping

Räddningsövningsfältet i Norrköping är i behov av investeringar för att klara en förlängd livstid. Norrevo har bedömt denna kostnad till 43 mnkr, där en del är totalrenovering av befintliga byggnader och en del iordningsställande av utvändiga ytor. Dessa åtgärder är möjliga att göra i etapper. Årlig driftskostnad bedöms uppgå till 4,2 mnkr. Dagens driftskostnad för RTÖG är ca 0,1 mnkr.

Kalkylen för livstidsförlängningen för räddningsövningsfältet i Norrköping förutsätter att ett motsvarande och nytt räddningsövningsfält uppförs i Linköping.

Intäktskalkyl

Den verksamhet som bedrivs på de två räddningsövningsfälten idag genererar vissa intäkter. Dessa finns kvar om ett nytt och gemensamt räddningsövningsfält skulle uppföras. Däremot finns det möjligheter för tillkommande intäkter med en sådan anläggning. Dessa redovisas nedan

Länets flygverksamhet

Sedan flera år tillbaka har det funnits ett intresse från länets flygplatser (de civila flygplatserna i Norrköping och Linköping samt det militära i Linköping) att få använda ett nytt räddningsövningsfältsfaciliteter. En preliminär bedömning är att deras behov motsvarar *minst* 20 dagar per år och flygverksamhet, vilket motsvarar 60 dagar per år. Intäkten uppskattas till 0,5 mnkr per år.

Polismyndigheten

RTÖG har under våren och sommaren 2020 efterfrågat Polismyndighetens intresse att använda ett nytt och gemensamt räddningsövningsfält. Från Nationellt Forensiskt Centrum (NFC) finns ett intresse av att förlägga sin rikstäckande undervisning kring hantering av brandplatser ur ett kriminaltekniskt perspektiv samt undervisning kring hantering av omfattande och svåra miljöbrottsplatser i länet. Det finns även behov av att kunna utföra fullskaleförsök.

Från Polisområdet Östergötland och från Region Öst finns ett intresse av att genomföra viss utbildning av sin personal, men även intresse av lokaler och ytor för att kunna hantera beslagtaget gods och fordon samt kunna göra kriminaltekniska undersökningar. Dialog med Polismyndigheten har inletts men har inte kommit så långt än att någon intäkt kan uppskattas. Det står dock redan klart att det kan finnas samordningsvinster med att dela kontors- och personalutrymmen, medan andra behov är att betrakta som separata för Polismyndigheten.

Polisen har varit tydlig med att intresset förutsätter att ett räddningsövningsfält uppförs utanför tätorterna Norrköping och Linköping, och Norsholm skulle vara ett mycket bra läge.

Utbildning deltidbrandmän

Ett nytt och större räddningsövningsfält skulle kunna ge möjlighet för RTÖG att delta i upphandlingen för att kunna genomföra utbildning av RIB-personal (deltidsbrandmän). Att kunna genomföra en sådan utbildning lokalt skulle underlätta RTÖGs egna rekrytering, då de studerande kan göra sin utbildning utan att behöva (vecko)pendla till annan ort. Det är praktiskt möjligt att genomföra 2 kurser per år och

varje kurs bedöms kunna ge ett överskott om 0,25 mnkr. Dock bygger intäkten på att RTÖG i konkurrens med andra vinner upphandlingen som MSB genomför. Intäkten uppskattas sålunda till 0,5 mnkr. Det är finns viss möjlighet att denna intäkt också skulle finnas om verksamheten fortsätter med två räddningsövningsfält som har modernare faciliteter.

Andra räddningstjänster

Närliggande räddningstjänster kan välja att använda ett räddningsövningsfält för att öva sin personal. Idag nyttjar de inte någon av RTÖGs räddningsövningsfält, men det kan inte uteslutas att de kommer använda ett nytt. En försiktig bedömning är att användandet kan uppgå till 25 dagar per år, vilket motsvarar en intäkt om 0,25 mnkr.

Övriga möjligheter

Om de externa aktörer som Polisen och Försvarsmakten väljer att förlägga delar av sin regionala och nationella verksamhet vid ett nytt räddningsövningsfält kan man inte bortse från den positiva uppmärksamhet det väcker även på nationell nivå. Det kommer bidra ytterligare till att stärka regionens attraktivitet.

Sist men inte minst kan många aktörer i länet vara i behov av utbildnings- och övningsfaciliteter för det civila försvaret.

Sammanfattning

Ett nytt och gemensamt räddningsövningsfält skulle innebära ökade driftskostnader men också tillkommande intäkter. Intäktskalkylen omfattar inte Polisens behov, då storleken på denna intäkt kräver fördjupad dialog mellan RTÖG, Polismyndigheten och Linköpings samt Norrköpings kommuner. Kalkylerna redovisas i nedanstående tabell.

	Total investering	Ökad driftskostnad (per år)	Ökad intäkt ¹ (per år)	Nettokostnadsökning (per år)
Nytt och gemensamt räddningsövningsfält	125 mnkr (exkl tomtmark)	9,0 mnkr	1,5 mnkr	7,5 mnkr
Nytt räddningsövningsfält Linköping	85 mnkr (exkl tomtmark)	6,0	0,5 ²	5,5 mnkr
Renovering av räddningsövningsfält Norrköping	43 mnkr	4,1	0,5	3,6 mnkr

Storleken på intäkterna vad gäller gemensamt räddningsövningsfält är konservativt beräknade och kan, om än med viss osäkerhet, antas bli högre än det som noteras i tabellen.

¹ Polismyndighetens behov är inte tillräckligt precist ännu för att en intäkt ska kunna uppskattas, varför denna eventuella intäkt inte finns med.

² Avser en GRiB-utbildning samt närliggande räddningstjänsters nyttjande av fältet.

Enligt gällande förbundsordning ska respektive medlemskommun stå för drifts- och hyreskostnader för brandstationer. Detta gäller ej för andra anläggningar såsom räddningsövningsfält, som därmed ska finansieras av alla medlemskommuner. Den kostnad som ska finansieras via medlemsavgiften bör vara nettokostnadsökningen och då fördelas proportionerligt efter invånarantal

Om dagens räddningsövningsfält ska renoveras, behöver det särskilt utredas hur verksamheten ska bedrivas under tiden renovering eller ombyggnad sker.